

Pla desmitificat i desqualificat

Cristina BADOSA,

Josep Pla. El difícil equilibri entre literatura i política 1927-1939,
Barcelona, Curial Edicions Catalanes
(La mata de jonc, 24), 1994. 475 pàg.

A Pacte de cloenda del Segon Seminari sobre Josep Pla, celebrat a Palafrugell els dies 18 i 19 de novembre de 1994, Josep M. Castellet féu una brillant dissertació sobre les relacions entre literatura i biografia. El tema, sens dubte, és de gran actualitat en el món editorial català, el qual, en els últims anys, ha promogut l'aparició de diverses col·leccions de literatura (auto)biogràfica –biografies, autobiografies, memòries, epistolaries, dietaris, àlbums– amb la doble voluntat de donar a conèixer un material literari d'alt valor històric i fornir el públic lector d'una sèrie de referents culturals que li són propis. Tenint en compte que l'element de no-ficció que caracteritza aquest tipus de literatura queda, en realitat, compensat per l'estructura pseudonovel·lesca inherent a qualsevol vida relacionada, no és gens estrany que el gènere biogràfic hagi assolit, en general, una bona acollida.

La reflexió de Castellet, tanmateix, més que no pas a l'acceptació o no acceptació de la literatura biogràfica per part dels lectors en català, girà a l'entorn de l'ostensible manca de tradició que –tret de lloables excepcions– hi ha darrera del conreu del gènere a casa nostra. Aquesta mancança és, sens cap mena de dubte, la causa principal –juntament amb problemes endèmics de mercat– que els personatges més emblemàtics de la història i de l'actualitat política, artística, literària a Catalunya no hagin estat encara objecte de biografies importants, definitives, o que bona part dels que ho han estat no hagin trobat encara, com digué Castellet a Palafrugell, el seu biògraf.

Aquest és el cas, per exemple, de Mercè Rodoreda o de Josep Pla, dos escriptors que, durant els darrers anys,

han atret l'atenció, indistintament, de periodistes i estudiosos de la literatura amb una insistència fins ara inconeguda. Heus aquí un fenomen que, d'entrada, caldria valorar de forma molt positiva, ja que un dels símptomes més clars de la vitalitat d'una cultura és l'interès públic que puguin desvetllar els seus referents més significats. Tanmateix, val a dir que ni Rodoreda ni Pla no han tingut gaire sort amb els seus biògrafs. L'autor de La plaça del Diamant ha estat víctima, sobretot, d'una ploma delitosa de treure el suc morbós de la seva vida privada. D'aquesta manera, tant els papers personals com la producció literària de l'escriptora més reconeguda de les lletres catalanes del segle XX han estat utilitzats, tal com reflecteix el subtítol de la biografia de Montserrat Casals Mercè Rodoreda. Contra la vida la literatura (1992), com a simple il·lustració d'episo-

Josep Pla

dis tèrbols d'una vida íntima que de cap manera –si la pretensió era fer un producte d'abast fonamentalment històricoliterari– pot arribar a suplir l'interès intrínsec de la literatura rodorediana.

Josep Pla, per la seva banda, ha estat víctima, en general, de la seva pròpia imatge, esdevinguda mítica, que ben pocs dels seus biògrafs han aconseguit de superar ni tan sols d'explicar. Treure l'entrellat de la construcció d'un mite és una empresa àrdua, que reclama un seguiment detallat de la trajectòria pública i personal del personatge mitificat, el qual, gairebé sempre, ha contribuït directament a la recreació mítica de la pròpia personalitat. Per tant, la manera més efectiva de treure'l, aquest entrellat, és a través de l'establiment rigorós de la biografia del personatge, contrastada amb les interpretacions i reinterpretacions posteriors que se n'hagin pogut fer. Cristina Badosa, amb el llibre *Josep Pla, el difícil equilibri entre literatura i política 1927-1939*, sembla haver-se proposat d'iniciar, finalment, la necessària i esperada deconstrucció del mite Josep Pla. D'entrada, al començament de la introducció de l'obra –la seva tesi doctoral–, l'autora es planteja la necessitat imperiosa de fixar la biobibliografia planiana de forma programàticament objectiva. Al biògraf de Josep Pla, escriu Badosa, «li cal contrastar les interpretacions de Pla sobre la realitat amb els fets contemporanis, sense deixar-se seduir per ell sense caure en el parany de parafrasejar-lo donant per bona la seva versió». És, val a dir-ho, un bon punt de partida. Tanmateix, el sol fet d'iniciar el seguiment biobibliogràfic de l'escriptor a partir de 1927, data força reculada si tenim en compte que la producció planiana arrenca a l'entorn del també mític 1918, trenca considerablement les expectatives

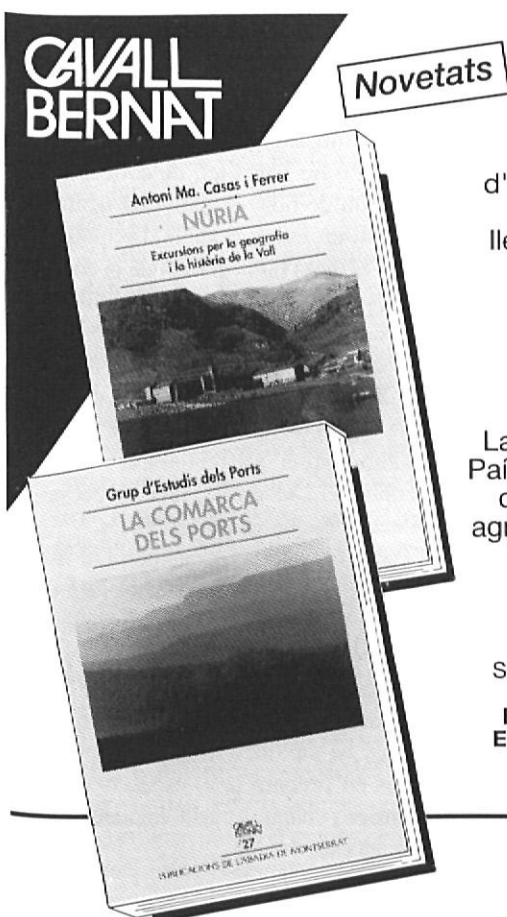
creades en un primer moment pel que fa al desentrellat dels mecanismes de construcció del mite. Si, com diu la mateixa autora a la introducció del llibre, Pla era un «memorialista obsedit per explicar-se una vegada i una altra les seves experiències i les seves impressions, els esdeveniments i l'època que li tocà viure», no hauria estat millor situar-se al bell just a l'inici de la creació d'una obra que hom ha coincidit a considerar com a orgànica, construïda sobre ella mateixa?

Aquelles expectatives inicials, per altra banda, queden completament frustrades, un cop iniciada la lectura de l'obra, a causa de la perspectiva que, a l'hora de la veritat, adopta Cristina Badosa davant la figura de Josep Pla. Una perspectiva que, ben lluny de la pretesa distància objectiva plantejada al començament del llibre –potser impossible d'assolir, però efectiva en tant que mètode d'anàlisi–, desapareix a favor de la implicació directa de l'autora en els fets relatats. És cert que Badosa es manté fidel al propòsit de no «deixar-se seduir per ell», però ho fa de la manera més desconvenient, situant-se a l'extrem oposat de la seducció: la repulsió. Una

repulsió que, això no obstant, procedeix d'una veu que no és la de la biògrafa i que en alguns moments pren més força que la del mateix Pla; una veu que, segons el meu parer, constitueix una de les equivocacions més grans d'aquest llibre, en tant que canalitza tots els prejudicis i partits presos sobre la personalitat de l'autor sense aportar a la història de Pla res més que simples anècdotes; una veu que, en contra de la intenció primigènica d'introduir la nota humana de la vida de l'escriptor com a contrapunt a la línia discursiva principal del llibre, banalitzava qualsevol possible interpretació de l'activitat intel·lectual, política i professional de Josep Pla. Si tenim en compte, a més, que la companyia sentimental de l'escriptor durant el període cronològic que abasta el llibre, Adi Enberg, a qui correspon evidentment l'esmentada veu, va explicar a l'autora del llibre els seus records de la vida comuna amb Pla des d'una distància temporal de gairebé mig segle, hem de concloure que la incorporació d'aquesta font d'informació sense passar per cap mena de sedàs suposa un important error metodològic.

L'interès que ha demostrat Cristina Badosa a resseguir –gairebé catalogar– la producció periodística i literària de Pla entre 1927 i 1939, l'esforç de situar històricament el personatge o el mateix intent d'explicar les raons per les quals l'escriptor de Llofriu va dedicar, durant aquests anys, bona part dels seus esforços a la literatura periodística, són indicis, tots ells, que l'autora de Josep Pla, el difícil equilibri entre literatura i política tenia perfectament assumit que els únics fonaments possibles per a una biografia ferma i rigorosa com la que es proposava de realitzar són els que tenen com a matèria primera el resultat d'una recerca documental exhaustiva. Badosa sabia també que, davant d'un personatge mític com Pla, qualsevol intent d'anàlisi passava necessàriament per la deconstrucció del mite. El gran error de Cristina Badosa ha estat confondre aquesta necessitat de deconstrucció amb la pura desmitificació, i la desmitificació amb la desqualificació sistemàtica i el judici moral. Mentrestant, la biografia de Josep Pla és encara per fer.

Margarida Casacuberta

Antoni M. Casas NÚRIA

Unes descripcions que han d'orientar molts muntanyencs i els han d'animar a trescar per les singulars contrades de Núria, i que permetran als simples turistes de conèixer coses que ignoraven d'aquesta vall llegendària i històrica, fita predilecta de pelegrins i de romeus des de la llunyania dels temps de sant Gil.

LA COMARCA DELS PORTS

Volum coordinat per Ernest Querol

La primera visió de conjunt de la comarca dels Ports, situada al nord del País Valencià, escrita per una dotzena de persones, que pertanyen al Grup d'Estudis dels Ports, especialistes en les diferents matèries tractades, agrupades en tres grans blocs: el medi, els fets i les persones. Hi trobareu tota la informació necessària per a arribar-hi i sobre les excursions, les visites, els menjars, l'allotjament, els productes típics...

A la mateixa col·lecció:

Salvador Ginesta, **Les terres del Matarranya** • Antoni M. Casas i Ferrer, **Vivències d'un muntanyenc** • Francesc Gurri, **Pobles de Catalunya, I i II** • Antoni Ferrando i Roig, **Els castells del rodal del Montcau** • Ramon Ribera-Mariné, **Caminant a Montserrat. El Massís** • Antoni Ferrando i Roig, **El Mas Puig de la Balma** • Eduard Vallory i Subirà i Jordi G. Quera, **Excursionisme i escoltisme**

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausiàs Marc, 92-98 int. - Tel. 245 03 03 - Fax 247 35 94 - 08013 Barcelona
Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Gran Via, 671 - Tel. 265 70 35 - Fax 231 16 53 - 08013 Barcelona